

Circular 4/2010, relativa a determinades modificacions introduïdes per la Llei orgànica 5/2010, de 22 de juny, per la que es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal.

I. Introducció

En el Butlletí Oficial de l'Estat el 23 de juny de 2010 es va publicar la Llei orgànica 5/2010, de 22 de juny, per la qual es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, que entra en vigor el dia 23 de desembre de 2010 (d'acord amb el què disposa la Disposició final setena de la llei). D'acord amb aquesta disposició legal, es modifiquen cent seixanta-nou articles del Codi penal, es modifiquen també tres articles i se n'afegeix un a la Llei d'enjudiciament criminal, i es modifica un article de la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del Poder Judicial.

Pel que fa a la reforma en matèria penal, la present norma suposa una extensa reforma d'una varietat de qüestions referides, d'una banda, al dret material, com a conseqüència de l'adaptació i harmonització del nostre dret penal a la normativa penal internacional, en especial a la de la Unió Europea -mitjançant la incorporació de Directives i Decisions marc, la introducció de noves tipologies delictives per donar resposta a noves formes de criminalitat-; i d'altra banda, altres aspectes que pertanyen al dret d'execució de penes, per tal de corregir, segons justifica el mateix preàmbul de la llei, certes carències o desviacions produïdes com a conseqüència de l'experiència aplicativa del Codi penal.

Atès que, com s'ha dit, algunes d'aquestes modificacions tenen una incidència directa en l'execució de les penes i mesures penals, esdevé necessari establir unes pautes d'actuació adreçades substancialment als professionals de l'àmbit de l'execució penal, com a encarregats de vetllar per la gestió dels processos administratius derivats de la gestió unificada dels expedients de les persones sotmeses a penes i mesures penals, així com d'individualitzar l'execució d'aquestes penes i mesures a les circumstàncies i evolució personal de cada intern/a.

En conseqüència, en relació amb les modificacions operades per la Llei orgànica 5/2010, de 22 de juny, en aquest document es tracten, bàsicament, per raons d'economia processal, aquells aspectes que pertanyen al dret d'execució de penes que incideixen directament en les tasques de l'activitat penitenciària dels centres penitenciaris.

Cal advertir, però, des del màxim respecte al principi de legalitat i tenint en compte que la naturalesa de la present Instrucció no permet innovar l'ordenament jurídic, ja que té com a finalitat donar pautes d'actuació als professionals al servei de l'administració penitenciària en la matèria objecte de tractament, que determinats aspectes de la reforma operada per la Llei orgànica 5/2010, de 22 de juny, com la nova mesura de seguretat de llibertat vigilada posterior al compliment d'una pena privativa de llibertat i la pena de localització permanent de compliment en establiment penitenciari, no es tracten en aquest document. Per aquest motiu, caldrà esperar al desenvolupament normatiu que el legislador dugui a terme en els aspectes esmentats, per tal de dictar i/o modificar les instruccions que, si escau, corresponguin.

II. Modificació article 36.2 del Codi penal. El període de seguretat

D'acord amb la redacció donada a l'article 36.2 per la Llei orgànica 5/2010, de 22 de juny, el període de seguretat es pot imposar de manera potestativa o imperativa per part de l'òrgan judicial, sempre en sentència. Així, quan la duració de la pena privativa de llibertat imposada sigui superior a cinc anys, el jutge o tribunal **podrà ordenar** que la classificació del condemnat en el tercer grau de tractament penitenciari no s'efectuï fins el compliment de la meitat de la pena imposada.

En aquests casos, el jutge de vigilància penitenciària, previ pronòstic individualitzat i favorable de reinserció social i valorant, en el seu cas, les circumstàncies personals del reu i l'evolució del tractament reeducador, podrà acordar raonadament, escoltats el Ministeri Fiscal, Institucions Penitenciaris i les altres parts, l'aplicació del règim general de compliment.

No obstant això, quan es tracti de pena privativa de llibertat superior a cinc anys, la classificació del condemnat en tercer grau de tractament penitenciari **no podrà efectuar-se** fins el compliment de la meitat de la pena, ni podrà aplicar-se el règim general de compliment, quan es tracti dels següents tipus de delictes:

- a) Delictes referits a organitzacions i grups terroristes i delictes de terrorisme del Capítol VII del Títol XXII del Llibre II d'aquest Codi.
- b) Delictes comesos dins d'una organització criminal o grup criminal.
- c) Delictes de l'article 183, referits a abusos i agressions sexuals a menors de 13 anys.
- d) Delictes del Capítol V (relatius a la prostitució i corrupció de menors) del Títol VIII del Llibre II d'aquest Codi, quan la víctima sigui menor de 13 anys.

D'altra banda, l'aplicació del període de seguretat continua fent referència a "**...la durada de la pena de presó imposada sigui superior a cinc anys...**" i, per tant, parteix de la **pena individual** no de la suma de les penes imposades o a la seva acumulació conforme a l'article 76.1 del Codi penal (interpretació que ja quedava reflectida en la Circular 1/2004 d'aquesta Secretaria Sectorial).

Quant a la determinació de l'àmbit temporal d'aplicació del període de seguretat, cal tenir en compte el següent, a partir de l'entrada en vigor de la reforma del Codi penal:

- per al cas de penes superiors a cinc anys, i sempre que no es tracti de delictes de terrorisme, organitzacions o grups terroristes, organitzacions o grups criminals i de delictes relacionats amb la indemnitat i llibertat sexual dels menors de 13 anys, el període de seguretat s'ha d'aplicar sempre que s'acordi per sentència per part del jutge o tribunal sentenciador;
- en el cas de persones condemnades a penes superiors als cinc anys per delictes dins d'organitzacions o grups criminals o delictes de terrorisme, continua regint el

període de seguretat, tal i com ja es preveia d'acord amb la Llei orgànica 7/2003, de 30 de juny, de mesures de reforma per al compliment íntegre i efectiu de les penes;

- respecte de les persones penades a penes superiors a cinc anys, per fets delictius relacionats amb la llibertat i indemnitat sexuals dels menors de 13 anys, s'ha d'aplicar el període de seguretat de manera obligatòria, per imperi de la llei. No obstant això, en els cas de persones condemnades per aquesta tipologia delictiva, per fets anteriors a la Llei orgànica 5/2010, i que en el moment de l'entrada en vigor de la norma no es trobin classificats en tercer grau de tractament penitenciari ni es trobin en condicions d'obtenir-lo segons el règim legal anterior a la modificació, d'acord amb el criteri contingut a l'informe emès pel Consell General del Poder Judicial en relació amb l'Avantprojecte de llei orgànica de mesures de reforma per al compliment íntegre i efectiu de les penes, de 4 de febrer de 2003, cal demanar al jutge de vigilància l'aplicació del règim general de compliment, si els professionals de l'àmbit de tractament dels centres penitenciaris consideren, d'acord amb el principi d'individualització científica, que són mereixedores de ser classificades en el tercer grau de tractament penitenciari.

D'altra banda, en els supòsits de persones condemnades a penes de presó superiors a cinc anys i a les quals s'hagués aplicat el període de seguretat però que en el moment de l'entrada en vigor de la norma no compleixin causes per algun dels delictes previstos a l'apartat segon de l'article 36 del Codi penal, s'ha de deixar sense efecte l'esmentat període de seguretat. En aquests casos, consegüentment, de conformitat amb el sistema d'individualització científica que regeix el nostre sistema d'execució penal (article 72 de la Llei orgànica 1/1979, de 26 de setembre, general penitenciària), caldrà fer el corresponent estudi i/o classificació penitenciària de la persona interna, d'acord amb les previsions de la normativa legal i reglamentària vigent en aquesta matèria.

En qualsevol cas, les unitats de gestió penitenciària dels centres penitenciaris han de fer constar a l'expedient personal de la persona interna i al Sistema d'informació penitenciari català (SIPC) les causes en què s'ha aplicat, si escau, el període de seguretat.

Finalment, als efectes de la classificació en tercer grau de tractament penitenciari, cal advertir que el període de seguretat afecta exclusivament a la **pena individual, i no a les acumulacions, jurídiques i/o aritmètiques**. Per tant, el període de seguretat queda automàticament sense efecte quan la persona penada hagi extingit la meitat de la pena afectada per l'esmentat període de seguretat.

III. Modificació article 58.1 del Codi penal. Abonament de períodes de presó provisional

Com a conseqüència dels problemes interpretatius sorgits arran de l'aplicació de la doctrina de la Sentència del Tribunal Constitucional 57/2008 (STC 57/2008), sobre l'abonament del període de preventiva abonable, es modifica aquest article en el sentit que el temps sofert provisionalment serà abonat en la seva totalitat pel compliment de la pena o penes imposades a la causa, sempre que no coincideixi amb qualsevol privació del llibertat imposada al penat en una altra causa. En qualsevol cas, un mateix període de privació de llibertat no pot ser abonat en més d'una causa, és a dir, es prohibeix el doble abonament, tal com ha interpretat darrerament la Sala Segona del Tribunal Suprem en diverses sentències.

En conseqüència, quan les unitats de gestió penitenciària dels centres penitenciaris demanin les liquidacions de condemna als jutjats i tribunals sentenciadors, han de comunicar els períodes de presó preventiva, als efectes del seu abonament, de conformitat amb el que disposa la nova regulació de l'article 58.1 del Codi penal.

En tot cas, quan algun jutjat o tribunal sentenciador sol·liciti a l'establiment penitenciarí els períodes de presó provisional de les persones penades a la seva disposició de conformitat amb la doctrina de la STC 57/2008, correspon a les unitats de gestió penitenciària dels centres penitenciaris enviar les propostes de liquidacions de condemna de conformitat amb la sol·licitud jurisdiccional rebuda.

En qualsevol cas, les unitats de gestió penitenciària dels centres penitenciaris han d'introduir al SIPC i anotar a l'expedient personal de la persona interna allò que en cada cas s'acordi per la resolució judicial corresponent, en relació amb l'abonament dels períodes de presó preventiva soferts per les persones penades.

IV. Delictes comesos en el si d'organització o grup criminal i organització o grup terrorista

En aquesta matèria, cal tenir en compte, d'una banda, la nova regulació relativa a la delinqüència organitzada i al tractament penal de les conductes terroristes i, per una altra, l'encaix en aquesta nova regulació de diversos tipus delictius previstos al Codi Penal.

1.- Així, quant a la primera qüestió, la reforma del Codi penal fa un nou tractament de la delinqüència organitzada i afegeix el Capítol VI al Títol XXII del Llibre II, i que comprèn els articles 570 bis, 570 ter i 570 quart, "*De les organitzacions i grups criminals*".

Segons la reforma, s'entén per **organització criminal**: "*L'agrupació formada per més de dues persones amb caràcter estable i per temps indefinit, que de manera concertada i coordinada es reparteixen diverses tasques o funcions amb la finalitat de cometre delictes, així com portar la perpetració reiterada de faltes*" (Article 570 bis CP).

S'entén com a **grup criminal**: "*La unió de més de dues persones que, sense reunir alguna o algunes de les característiques de l'organització criminal, tingui per finalitat o per objecte la perpetració concertada de delictes o la comissió concertada i reiterada de faltes*" (Article 570 ter CP).

La reforma reorganitza i amplia els delictes relacionats amb el terrorisme, i crea la Secció 1ª del Capítol VII del Títol XII del Llibre II: "*De les organitzacions i grups terroristes*" i la Secció 2ª del Capítol VII del Títol XXII del Llibre II: "*Dels delictes de terrorisme*", i penalitza la captació, adoctrinament, destrament o qualsevol forma de finançament.

Als efectes del Codi penal té la consideració **d'organització o grup terrorista**: "*aquelles organitzacions o grups terroristes que, reunint les característiques establertes en el paràgraf segon de l'apartat 1 de l'article 570 bis) i en el paràgraf segon del apartat 1 de l'article 570 ter, tinguin per finalitat o per objecte subvertir l'ordre constitucional o alterar greument la pau pública mitjançant la perpetració de qualsevol dels delictes en la Secció següent*" (Article 571.3 CP).

Així, atès que la consideració d'aquesta tipologia ve reflectida al testimoniatge de sentència, les unitats de gestió penitenciària dels centres penitenciaris han de reflectir a l'expedient personal de la persona interna i al SIPC aquesta tipologia criminal, als efectes corresponents en matèria de classificació penitenciària, gaudiment de sortides, beneficis penitenciaris i llibertat condicional.

2.- Pel que fa a la segona qüestió, l'encaix en aquesta nova regulació de diversos tipus delictius previstos al Codi Penal, i d'acord amb el què disposa la Disposició Addicional primera de la Llei orgànica 5/2010, de 22 de juny, cal entendre que:

*"Les referències que es fan als delictes de terrorisme de la Secció Segona del Capítol V del Títol XXII del Llibre II en els articles 76 i 93 del Codi penal, s'entendran fetes a delictes referents a **organitzacions i grups terroristes** i delictes de terrorisme del Capítol VII del Títol XXII del Llibre II del Codi".*

I que *"Les referències que es fan als delictes de terrorisme de la Secció segona del Capítol V del Títol XXII del Llibre II, o els comesos en el sen d'organitzacions criminals, en els articles 78, 90, i 91 del Codi Penal, s'entendran fetes a delictes referents a **organitzacions i grups terroristes** i delictes de terrorisme del Capítol VII del Títol XXII del Llibre II d'aquest Codi, o comesos en el sen **d'organitzacions o grups criminals**".*

Així, ateses aquestes noves definicions d'organització i grup terrorista i criminal, previstes a la disposició esmentada, les unitats de gestió penitenciària dels centres penitenciaris han de reflectir a l'expedient personal de la persona interna i al SIPC aquestes tipologies criminals, als efectes corresponents en matèria de classificació penitenciària, gaudiment de sortides, beneficis penitenciaris i llibertat condicional, segons correspongui.

Disposició Derogatòria

Queden derogades totes les circulars, instruccions i ordres de serveis que s'oposin o contradiguin les disposicions contingudes a la present Circular.

Igualment, es deroguen aquelles instruccions contingudes a la Circular 1/2003, de 22 de setembre de 2003, sobre mesures que cal adoptar davant l'entrada en vigor de la Llei orgànica 7/2003, de 30 de juny, de mesures de reforma per al compliment íntegre i efectiu de les penes, que entrin en contradicció amb el què ara es preveu en aquesta Circular.

Disposició Final

Aquesta Circular s'ha de llegir en la primera reunió del Consell de Direcció que tingui lloc després de rebre-la en el centre penitenciari, perquè se'n tingui constància i se'n prengui coneixement i se n'ha de donar la difusió en els termes establerts a l'article 13.2.d) 2) del Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal a Catalunya, aprovat pel Decret 329/2006, de 5 de setembre.

També s'ha de llegir en la primera reunió de treball del Servei de Suport a l'Execució Penal i les seccions de Serveis Socials de l'Àmbit Penal de les respectives Delegacions Territorials del Departament de Justícia que tinguin lloc després de rebre-la, perquè se'n tingui constància i se n'assabentin, i se'n faci la difusió oportuna.

En rebre-la, s'ha de notificar la recepció a la Direcció General de Recursos i Règim Penitenciari.

En cas de dubte o necessitat d'interpretació d'aquesta Circular, s'ha d'adreçar la consulta a la Subdirecció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat o a la Subdirecció General de Centres i Gestió Penitenciària, de la Direcció General de Recursos i Règim Penitenciari, segons correspongui.

Aquesta Circular entra en vigor el dia 23 de desembre de 2010.

Barcelona, a 26 de novembre de 2010

El secretari de Serveis Penitenciaris,
Rehabilitació i Justícia Juvenil

Albert Batlle i Bastardas